

Årsrapport 2021

Monika Appel

Doktorandombudsman vid Sveriges Lantbruksuniversitet

Om rapporten

Föreliggande årsrapport ger en översikt av doktorandärenden som doktorandombudsmannen (DO) har arbetat med under 2021. (Enskilda ärenden kommer dock inte att beskrivas eftersom DO har tystnadsplikt.) I slutet av rapporten uppmärksammas några angelägna generella problemområden. Underlaget kan användas i kårernas och lärosätets kvalitetsarbete för utbildningen på forskarnivå.

Underlag från SLU år 2021 (*Årsrapport 2020, SLU*) visar att av de då 535 aktiva doktoranderna var andelen kvinnor 59 % och andelen män 41 %. Av samtliga aktiva doktorander hade ungefär 44 % utländsk bakgrund.*

En direkt jämförelse mellan doktoranderna i SLU:s årsredovisning 2021 och doktorandärendena i DO:s rapport är inte görligt, då bl.a. definitionen av utländsk bakgrund/internationella forskarstuderande skiljer sig, men DO:s sammanställning av doktorandärenden 2021 visar att andelen kvinnor och andelen män under året var mycket jämn. Andelen kvinnor uppgick till 49 % och andelen män 51 %. Av samtliga doktorandärenden utgjorde 69 % internationella forskarstuderande. Omkring 7 % av SLU:s aktiva doktorander har under året individuellt uppsökt DO med anledning av en upplevd problematik, och då inte bara med en enstaka fråga.

Denna rapport är mer kortfattad än tidigare rapporter. För den som vill veta mer om DO:s arbetssätt m.m. hänvisas till tidigare rapporter. (Se bl.a. 2019- och 2020 års rapport!)

*Begreppen utländsk bakgrund och internationella forskarstuderande är mångtydiga. Enligt SCB:s definition, som SLU utgått från i sin årsrapport, är en person av utländsk bakgrund om den är född utomlands eller om båda föräldrar är födda utomlands. DO har inte frågat de enskilda forskarstuderande explicit om födelseland eller om deras båda föräldrar är födda utomlands, utan har definierat *internationella forskarstuderande* som forskarstuderande som kommunicerat på annat språk än svenska eller i övrigt förmedlat att de kommer från ett annat land än Sverige.

Sammanfattning, doktorandstatistik

- Omkring 7 % av SLU:s aktiva doktorander har under året individuellt kontaktat DO med anledning av en upplevd problematik, och då inte bara med en enstaka fråga.
- Andelen kvinnor uppgick till 49 % och andelen män 51 %.
- Av samtliga doktorandärenden utgjorde 69 % internationella forskarstuderande.

Ett urval av aktiviteter under 2021

Verksamhetsåret 2021 inleddes med fortsatt hög spridning av covid-19 och med medföljande restriktioner och anpassningar av arbetet. I januari 2021 planerade DO in en del kommande aktiviteter i februari, men i början av februari bröt DO olyckligtvis höger arm och var sjukskriven på heltid under en månad och därefter på 50% respektive 25% ytterligare en månad. Den dominerande aktiviteten under våren har därför givetvis legat på enskilda doktorandärenden. Under den gångna tiden har möten nästan uteslutande skett digitalt, såsom i zoom, teams samt i form av telefonmöten. Trots sjukskrivning har DO under våren även varit verksam i en hel del aktiviteter.

Nätverksmöten, konferenser, föreläsningar, andra möten, workshops

- Regionala nätverksmöten* (5+3)
- SUHF:s konferens "Forskarutbildning i gränslandet" den 5 maj 2021
- Introduktionsföreläsning* VH och NJ den 6 maj 2021
- Introduktionsföreläsning LTV den 13 oktober 2021
- Introduktionsföreläsning S-fak den 21 oktober 2021
- Introduktionsföreläsning VH och NJ den 18 november 2021
- Skandinaviskt webinarium för det skandinaviska ombudsmannanätverket.
Tema: *Utmaningen att vara ombud för studerande på olika utbildningar och olika utbildningsinrättningar samtidigt*

En uppsjö avstämningsmöten med olika instanser samt en rad andra slags möten på och utanför avdelningen såsom SLUSS presidium, SLUSS DN och FUR m.fl.

* Ett genomgående tema för nätverksmötena har varit erfarenhetsutbyte och aktuella frågor. Vi har tagit upp vikten av DO:s oberoende roll, doktorand under covid-19, sekretess, de nya migrationsreglerna m.m.

* Informationsbroschyr om DO och DO:s uppdrag samt kontaktuppgifter m.m. bifogades till de olika introduktionsprogrammen.

Arbetsgrupper och workshops/seminarium

- Internationella evenemangsveckan (begränsad medverkan p.g.a. bruten arm. Deltog i ett planeringsmöte samt deltog under själva evenemangsveckan)
- Arbetsgrupp inom temat lika villkor - arrangerande av 2 workshops;

Workshop 1: Diskriminering, normkritik och inkluderande kommunikation, den 10 maj 2021

Workshop 2: Härskartekniker och motståndsstrategier, den 30 november 2021

I samarbete med vicedekanerna för jämställdhets- och lika villkorsfrågor på NJ (Marina Quieiroz) och VH (Sofia Nyman) samt lika jämställdhets- och lika villkorshandläggaren på VH och NJ (Malin Ekström)

Innan genomförandet hade vi i gruppen en rad planeringsmöten, manusförfattande, filminspelning - pilotomgång.

Doktorandbrev

- Under året skedde utskick av doktorandbrev via e-postlistorna med bl.a. aktuella doktorandfrågor

Ärenden*

- 35 ärenden samt ett stort antal enskilda frågor från olika doktorander av blandad karaktär.
- 49% kvinnor och 51 % män
- 69% internationella doktorander och 31 % svenska doktorander
- Fakultetsfördelning: NJ: 65 %, VH: 7 %, LTV: 14 %, S: 14 %

*För att ett ärende ska klassificeras som ett ärende har följande definition valts; Ett ärende uppstår då en kontakt med forskarstudenten rör något som upplevs problematiskt av forskarstudenten och som återföljts av ytterligare kontakt. Det handlar sålunda inte om enbart en kort, väl avgränsad fråga av upplysande karaktär. som stannar därvidlag.

Anledningar till kontakt

- Upplevd problematik i handledningen; frånvarande handledare, övervakande handledare, olika konflikter med handledare och/eller osämja i forskargruppen
- Stress, fysiska krämpor, depression, utbrändhet, sjukskrivning, rehab
- Motivationsbrist
- Doktorandtid slut, förlängning, prolongering
- Ekonomirelaterade problem
- Föräldraskap
- Covid-19
- De nya migrationsreglerna

Under 2021 uppgick ärendena till 35 stycken fördelade på samtliga fakulteter. Som framgår ovan var könsfördelningen* mellan kvinnor och män som varit i kontakt nästan helt jämn.

Ärenden som kommer till DO spänner över såväl större som mindre problem och tar också olika mycket tid och engagemang i anspråk. Ett under verksamhetsåret avslutat ärende, som också pågått tidigare år, omfattade exempelvis en e-postkorrespondens på över 200 e-mail samt ett mycket omfattande antal möten med handledare, fackförbund, företagshälsovården, HR-avdelningen, prefekt m.fl.

Även i flera andra ärenden har åtskilliga kontakter och samtal med myndigheter, handledare, prefekter, HR-avdelning, föreläsare, universitetsledning, fackförbundsrepresentanter, skyddsombud, företagshälsovård m.fl. ägt rum.

*I årsrapporten från 2019 reflekterar jag över variabeln kön. I samhället identifierar sig allt fler som icke-binära och frågan är hur man i statistik framöver kan komma att ställas inför hur en sådan variabel kan redovisas, utan att tumma på sekretessen i en så pass förhållandevis liten grupp som doktorandgruppen under ett verksamhetsår.

Relativt ofta rör de hanterade ärendena fler dilemman samtidigt.

Den vanligaste anledningen till att ta kontakt är alltjämt upplevd problematik i handledningen. Hälsoproblem såsom stress, fysiska krämpor, depression, utbrändhet är också relativt vanligt förekommande liksom motivationsbrist. Ofta hänger den problematiken samman med en icke-fungerande handledningssituation eller andra arbetsmiljörelaterade orsaker. Några ärenden har också rört covid-19 och oro för de nya migrationsreglerna m.m.

Uppmärksammade områden

Under året som har gått har bl.a. följande områden identifierats. (Se också uppmärksammade områden i tidigare rapporter!)

Covid-19

För ett mer djupgående resonemang om covid-19 års inverkan, se tidigare årsrapporter! Kortfattat kan ändå sägas att covid-19 även blev en fråga i behov av att följas upp under 2021. Såväl enskilda doktorander som doktorander i grupp framhåller särskilt vikten av att få extra tid för sin forskarutbildning och på så sätt kompenseras för följderna av covid-19. Man har bl.a. upplevt olikheter i hanteringen av prolongering på lärosätet.

Green light system och handledarkvalitet

DO lyfte frågan om green light system i doktorandnämnden, vilket möttes av intresse från doktorandnämndens sida. Kontakt med KI, som är ett av lärosätena togs av såväl DO som SLUSS-DN och en representant från KI bjöds in till FUR.

En rad olika preventiva åtgärder vad gäller kvalitet i handledning har genom åren satts in såsom handledarutbildningar, olika fortbildningar, fler adekvata seminarier, preciserande av åtaganden, underlag för samarbete, införande av fler handledare, ISP etc. (Se resonemang i tidigare årsrapporter!) SLUSS DN har finslipat och tagit med frågan om fortbildning för handledare till FUR. Frågan fortsätter att bevakas!

Nya migrationsreglerna

Under sommaren kom förändringar i utlänningslagen som påverkar doktorander. De nya reglerna resulterade i att ett antal doktorander tog kontakt med DO efter semestern. Av dessa var det bara enstaka som blev "ärenden". DO spred information om reglerna, bl.a. genom utskick via doktorandernas e-postlistor. Reglerna har också varit föremål för diskussion i DO:s nätverksmöten. Frågan är viktig att bevaka och följa upp.